

Un Enfocament Minimista del Paràmetre del Subjecte Nul*

Joana Rosselló

Universitat de Barcelona. Lingüística General.

Gran Via de les Corts Catalanes, 585. 08007 Barcelona.

rossello@lingua.fil.ub.es

Resum

Les llengües de subjecte nul romàniques, com ara el català, l'espanyol i l'italià, són llengües que tenen el tret V de T necessàriament fort. Garantit això i donades les característiques morfològiques de la concordança verbal d'aquest tipus de llengües, el conjunt de propietats que les caracteritzen se'n segueix automàticament: l'elevació de V diposita a T un joc de trets ϕ [–interpretable] que són esborrats, mitjançant trasllat no manifest, pels trets ϕ [+interpretable] de l'SD subjecte, fonèticament realitzat o *pro* (*pro*: una abreviatura notacional per a un a conjunt de trets compost del tret categorial D i trets ϕ). Subjecte invertit (SD) i subjecte nul (*pro*) són, doncs, subjectes interns a l'Sv. El subjecte preverbal, en canvi, és un SD ajuntat a T —i doncs un no argument— en una derivació amb *pro* com subjecte intern. Aplicant aquesta proposta bàsica a l'anàlisi d'algunes dades empíriques noves, s'apunta el caràcter espuri del cas nominatiu en aquestes llengües i se suggereix que *pro* només és permès com a Espec d'Sv.

Paraules clau: Llengües de Subjecte Nul, trets de V [–interpretable], enfoc derivacional, *pro*, nominatiu.

Abstract

Null Subject Romance Languages are languages in which the V feature of T is necessarily strong. Taken it for granted and given the morphological characteristics of this kind of languages, all their properties follow: V raising deposits at T a set of [– interpretable] ϕ features that are erased through covert raising by the [+interpretable] ϕ features of the subject DP, either phonetically realized or *pro* (*pro*: a notational abbreviation for a set of features composed by the categorial feature D and ϕ features). Inverted subject (DP) and null subject (*pro*) are, therefore, vP internal subjects. Preverbal subject, on the contrary, is a DP merged with T —and then a non argument— in a derivation with a *pro* as internal subject. From this basic proposal, the analysis of some new data points to the spurious character of nominative case in these languages and suggests that *pro* is only allowed as Spec of vP.

Key words: Null Subject Languages, [–interpretable] V features, derivational approach, *pro*, nominative.

1. Introducció

Pel que sé, una proposta veritablement minimista que doni compte de les propietats característiques de les llengües de Subjecte nul (Snul)¹ recollides en la tètrada d'(1) no existeix. Una proposta així hauria de conjuminar el dos objectius següents: per la banda de l'adequació

---

* Treball realitzat amb el suport dels projectes PB-96-1199-C04 i 1997SGR00033.

¹ Cal fer notar que al llarg d'aquest article les expressions “subjecte”, “subjecte preverbal”, etc. s'utilitzen de manera absolutament informal i que les llengües de “Subjecte nul” (Snul) són aquelles en què la no realització del subjecte com a SD fonèticament realitzat és possible gràcies a la concordança verbal. S'exclou, doncs, el subjecte nul estil xinès, però s'hi inclouen tant les d'Snul amb la concordança constant (Snul_{cc}) —a l'estil del català, espanyol i italià— com les d'Snul amb la concordança alternant (Snul_{cc}) segons quin sigui el subjecte —a l'estil de l'àrab, les llengües cèltiques, etc.

interna a la teoria, no hauria de recórrer a més d'una categoria inflectiva i hauria de ser estrictament derivacional; i per la banda de l'adequació empírica, hauria de donar compte d'(1) sense recurs a mecanismes aliens al Sistema Computacional del llenguatge humà (SC_{LH}).

- (1) a. En Joan ballava. [S. preverbal]
- b. Ballava en Joan. [S. postverbal]
- c. Ballava. [Subjecte nul]
- d. Sóc jo. [concordança a la dreta en construccions copulatives]

Vegem com és que les propostes que circulen actualment no compleixen el doble objectiu anterior. D'entrada cal dir que no n'hi ha cap que doni compte no ja de la tètrada a (1), sinó de la tríada (1a)-(1c): en aquest punt es falla tant per omissió —com a Barbosa (1997), Manzini i Savoia (1997), Ordóñez i Treviño (1999) i Pollock (1997)—, com per la conclusió que la tríada és inderivable dels mecanismes del Sistema Computacional del llenguatge humà (SC_{LH}) —com a Picallo (1998) i Tomaselli i Donati (1997).² D'altra banda, no n'hi ha cap que pugui catalogar-se d'íntegrament derivacional: sovint es barregen els punts de vista representacional i derivacional. Per posar un exemple, quan es proposa que el subjecte preverbal és dislocat, només pot pensar-se en una representació, mai se'n fa la derivació. No se sap, així, com participa (si és que ho fa) en la comprovació de trets. I és que sovint no hi ha prou explicitud respecte de les derivacions que subjauen a les oracions de la tríada (1a)-(1c). Finalment, s'apel·la gairebé sempre a més d'una categoria inflectiva entre Sv i SC, ja sigui en forma de CONC i T —com a Anagnostopoulou i Alexiadou (1996, 1998); Benedicto (1993); Nash i Rouveret (1996); Platzack (1994); i Tomaselli i Donati (1997)—; ja sigui en forma de dues INFL, especificades de maneres diverses —com a Manzini i Savoia (1997), i Cardinaletti (1994, 1997).

Davant d'aquest panorama, intentaré apuntar les línies bàsiques d'una proposta derivacional que atorga als trets [–interpretable] un paper clau i que només recorre a allò que és estrictament necessari per donar compte d'(1): una proposta, en definitiva, que vol ser minimalista de veres.

L'article l'he organitzat així: a la secció 2 fonamento el que és la base de la proposta, a saber, el caràcter [–interpretable] dels trets ϕ del verb finit de les llengües d'Snul així com el seu paper clau en la generació de les propietats observades a (1). A la secció 3 faig una presentació raonada de l'entramat bàsic de la proposta. A la 4, s'aborda la qüestió de la no universalitat del PPA. S'hi addueix, però, que les propostes vigents segons les quals no hi hauria Espec de T a les llengües d'Snul_{CC} no són reeixides i que consegüentment no poden fonamentar l'absència d'Espec de T (o de *pro*_{EXPL}). Es presenten dades, però, que sí que ho fan. En particular, a més, s'analitza un contrast inadvertit entre l'anglès i el català que és molt significatiu al respecte i que evidencia la impossibilitat d'equiparar fins a l'extrem usual (amb expletiu i “subjecte preverbal normal” arreu) aquestes llengües. A la secció 5 es formalitza la proposta bàsica ja presentada a la secció 3 en el marc de Chomsky 1995 i es compara amb la que assumeix que el PPA, entès com a obligatorietat de l'Espec de T, és universal; s'hi analitzen a continuació les característiques de l'operació d'*Ajunteu* (a T o més amunt), que dona el subjecte preverbal de les llengües d'Snul. A la secció 6, finalment, es passa revista, a uns contrastos entre el subjecte preverbal i el postverbal que han passat (gairebé) inadvertits, i de

---

² A diferència de les propostes esmentades en aquest punt en el text principal, la de Kato (1999) no incorre en cap d'aquests problemes. Ara bé, s'hi considera que la concordança verbal és categorialment D(eterminant) i que com a D és una peça lèxica independent que entra a la derivació talment un veritable argument. Els problemes d'aquesta mena de plantejament es veuran més endavant en el text principal (§ 2, 4.1).

la mà d'aquestes dades es proposen dues coses: que el cas nominatiu és espuri a les llengües d'Snul i que *pro* només pot comparèixer com a Espec d'Sv. Finalment s'analitzen les conseqüències de l'eliminació del nominatiu en relació amb la distribució del cas partitiu i la concordança subjecte verb en particular i s'argüeix que la no homologació de la concordança amb els clítics a què porta l'eliminació del cas nominatiu és empíricament i conceptualment satisfactòria

Donat l'espai disponible, convé advertir d'entrada que (i) es dona per descomptada la validesa de la immensa majoria de les dades adduïdes arreu com a evidència del caràcter dislocat —en rigor, d'acord amb la proposta que es presenta aquí, caldria dir “no argumental” simplement— del subjecte preverbal de les llengües de Subjecte nul (Snul) (vg. Solà (1992), Ordóñez i Treviño (1999), Anaganastopoulou i Alexiadou (1999)) i que (ii) les preteses proves del caràcter preverbal de *pro* (Subjecte nul) adduïdes a Rizzi (1990), Cardinaletti (1994; 1997) no són ni molt menys concloents: el paral·lelisme que s'al·lega entre les oracions sense subjecte i les oracions amb subjecte preverbal també s'espera en un marc on les oracions amb subjecte preverbal no focalitzat no són més que oracions de subjecte nul amb una dislocació afegida. En el que segueix, prima l'interès de la proposta en si i la demostració que la triada (1a)–(1c)³ se'n segueix directament.

2. Els trets ϕ de V a les llengües d'Snul

Com totes les propostes relatives a les llengües d'Snul, la meua lliga les característiques d'(1) a la “riquesa”⁴ de la concordança verbal. Fins aquí no hi ha res de nou. D'ençà de Taraldsen (1980) i Rizzi (1982) totes les propostes recorren d'una manera o altra a aquesta “riquesa” de la concordança verbal. Aquesta idea es va implementar en el marc de la TEAR (Chomsky, 1981) en l'atribució a la flexió del tret [+pronominal]. Ara, que jo sàpiga, no n'hi ha cap que en el marc minimista actual hagi parat prou esment en el caràcter [–interpretable] d'aquests trets ϕ (nombre, (gènere), (persona)) integrats en el verb. En efecte, en una frase com *Ho farem nosaltres*, caldria considerar que els trets ϕ del verb són una rèplica [–interpretable] dels trets ϕ [+interpretable] de l'SD *nosaltres*. Hi ha qui no ho veu així, però, i considera que l'afix verbal dipositari dels trets ϕ és un argument. *Ipsa facto*, els trets ϕ esdevindrien [+interpretable]. Aquesta és la posició de Kato (1999), Ordóñez i Treviño (1999) etc. Sense considerar que l'afix sigui l'argument, i encara que no ho diguin en general explícitament, tracten els trets ϕ del verb com [+interpretable] Anaganastopoulou i Alexiadou, Pollock (1997), etc. En aquest cas, el caràcter [+interpretable] resulta d'atorgar a la concordança verbal l'estatus categorial de pronom (Anaganastopoulou i Alexiadou (1998): 517): certament, en un pronom els trets ϕ són indubtablement [+interpretable]. Amb la concordança esdevinguda un pronom amb trets ϕ , s'aconsegueix que el verb en elevar-se comprovi no només el tret V de T sinó que esborri el tret D fort de T pel sistema d'adjunció al nucli (T) i no pel sistema habitual de substitució (a l'Espec de T).

A banda que aquestes dues maneres de considerar [+interpretable] els trets ϕ del verb presenten problemes d'adequació empírica —vg. §6—, voldria recalcar que a parer meu són certament inimplementables en el marc minimista ja que la posició teòrica que fa [+interpretable] els trets ϕ del verb és incompatible amb l'adopció de la Hipòtesi Lexicalista Forta (HLF), que sembla consubstancial al Programa Minimista (PM). La raó d'això és sim-

³ Quedarà pendent la demostració que el comportament de les construccions copulatives a les llengües d'Snul_{cc} s'aclareix notablement en el marc adoptat aquí.

⁴ Sobre què s'ha d'entendre per riquesa pot consultar-se Kato (1999), que sistematitza les propostes anteriors al respecte.

ple: d'acord amb l'HLF l'operació de selecció de les peces lèxiques de la numeració es troba amb mots ja flexionats que proporcionen *una sola categoria* a la computació.⁵ Sent així, doncs, no hi hauria manera d'escapar a la conclusió que els trets ϕ de V són [-interpretable] ja que l'única manera en aquest marc de fer-los *fonamentadament* [+interpretable] seria fer-los argument i això suposaria haver d'introduir a la computació el verb i la seva flexió per separat, ajuntant la desinència-argument al verb en la posició θ escaient (Esp d'Sv per a verbs inergatius o transitius i la posició germana de V per a verbs inacusatius). Justament això és el que prohibeix l'HLF.

Hi ha encara una altra consideració que d'una manera no ja intrateòrica sinó molt més general ens permet dubtar de tots aquells enfocaments que atorguen a la flexió (cal deixar de banda aquí els clítics) la naturalesa d'argument. Les llengües que podríem anomenar de Concordança Alternant (CALT) (àrab i llengües cèltiques, per exemple) són un exemple de l'universal 33 de Greenberg que diu que “quan la concordança entre el nom i el verb se suspèn i la regla es basa en l'ordre, sempre és el cas que el verb va al davant i en singular.” Noteu que si la flexió tingués capacitat de ser argument podríem esperar que el patró de no concordança fos a la inversa que el que estableix la generalització de Greenberg: hi hauria d'haver llengües, doncs, que en comptes de presentar l'SD amb trets ϕ i el verb sense trets ϕ —consideraria, com és gairebé obligat, que una tercera persona del singular pot ser la mera realització d'una forma verbal finita, una *no persona* sense trets ϕ i prou— presentessin el verb amb trets ϕ i l'SD, sense. Amb un parell d'exemples i fent servir mots catalans, la cosa aniria així: hi hauria d'haver llengües en què fos bona la forma *Ho faran el nen* en comptes de la forma (existent a les llengües consignes suara) *Ho farà els nens*. Que jo sàpiga, aquest patró —*Ho faran el nen*— és inexistent interlingüísticament. Són, doncs, els trets ϕ de l'argument els qui manen sempre, conforme, per cert, a la intuïció de la gramàtica tradicional que estableix que és el verb que concorda amb el subjecte (i no a l'inrevés).⁶

3. Cap a un plantejament minimalista

En vista de les consideracions intrateòriques i d'aquesta darrera observació, donaria per ben justificada l'assumpció fonamental de la proposta que segueix, a saber, que els trets ϕ del verb són [-interpretable]. Els trets ϕ del verb, si el verb es mantingués en la posició d'ajuntament inicial, no podrien actuar però —tot i ser [-interpretable]— com a atractors dels trets ϕ de l'SD subjecte inergatiu o transitiu ajuntat a Sv. Com que aquesta posició d'ajuntament és superior a la posició inicial del verb, la comprovació i esborrat dels trets ϕ [-interpretable] del verb només podrà fer-se si el verb s'eleva per sobre d'Sv. I així és, a totes les llengües d'Snul, tant si són de Concordança Constant (Snul_{CC}) com de Concordança Alternant (Snul_{CALT}) —vg. nota 1—, hi ha evidència d'elevació *manifesta* del verb.⁷ Tenim, doncs,

⁵ Noteu que per a Pollock (1997), Anagnostopoulou & Alexiadou (1998), etc., la forma verbal seria V però també D. Aquesta interpretació és, a parer meu, incompatible amb l'HLF ja que faria accessible a la computació les interioritats lèxiques, categorials, del que per a la sintaxi és una sola categoria —això en el supòsit que sigui lícit inferir D a partir merament de trets ϕ .

⁶ Hi ha una certa dosi d'idealització en aquesta argumentació. Palesen aquesta idealització casos com *Ho hem preparat els ajudants, Els nens encara no les sabeu, aquestes coses*; els exemples de (18) en el text superior, etc. En efecte, en aquests exemples hi ha més informació a la desinència (la de persona) que a l'SD inductor. A banda de quina hagi de ser l'anàlisi precisa d'aquests casos, però, sembla perfectament raonable mantenir l'argumentació, tot i que ara matisada, sobre la base que tanmateix no existeix el patró V+plural_i ... SDsg_i.

⁷ Que a les llengües d'Snul, l'elevació de V és manifesta s'ha de considerar un fet empíric. Així ho mostraria, entre d'altres proves, la distribució dels adverbis (*La Maria fa sovint la migdiada*). ¿És el que s'espera, però, conforme a les assumpcions sobre el caràcter +/-interpretable dels trets que entren a la computació? Es diria que sí. En efecte, considerant, com sembla raonable, que el tret V de T és [+interpretable], un verb no elevat a

un tret V de T fort i uns trets verbals ϕ [–interpretable] dipositats juntament amb el verb a T. Què els esborra? En aquesta proposta *han de ser* els trets ϕ de l'SD argumental pertinent dins l'Sv. Naturalment, els trets de l'SD argumental pertinent (sigui fonèticament realitzat o *pro*) dins de l'Sv esborren els trets ϕ [–interpretable] de V de forma no manifesta, per mera adjunció de trets al nucli [TV-T], sense arrossegament de tota la categoria, en el marc de Chomsky (1995).

Miraré ara de fer necessari aquest plantejament examinant una forma alternativa que permetria, en principi, esborrar els trets ϕ del verb. Consistiria, aquesta possibilitat, a fer que T fos una categoria funcional dipositària de trets ϕ ,⁸ a banda i independentment dels trets V i D/N.

Si fem el supòsit que a més dels trets D i V, T té també trets ϕ i considerem la possibilitat que (a) el tret V sigui fort i la possibilitat que (b) el tret V sigui feble ens trobaríem el següent. En el cas (a) els trets ϕ del verb podrien esborrar-se com a acompanyants ('free riders') en elevar-se el V atret per la força del tret V de T. Naturalment, s'esborrarien també els trets ϕ de T. No quedaria rastre, doncs, d'aquests trets ϕ —que són [–interpretable] tant a T com a V. En el cas (b) i en el supòsit que el tret D de T és fort (el PPA), els trets ϕ de T [–interpretable] esborrarien els trets ϕ [+interpretable] de l'SD elevats com a acompanyants en elevar-se l'SD atret per la força del tret D de T. Faltarien encara per esborrar els trets ϕ [–interpretable] de V que s'elevarien com a acompanyants en elevar-se el tret V en una ocurrència de mera elevació de trets (respectant *Ajorneu*). Aquests trets ϕ , en aquesta posició elevada els esborra l'SD (els trets ϕ de l'SD) en posició d'Espec de T.

Fins aquí, per al cas (b) —que podria correspondre a l'anglès, p. ex.—, s'obté el resultat desitjat, que els trets ϕ de V els esborri (comprovi) l'SD subjecte (els trets ϕ d'aquest SD). Tanmateix, hi hauria una operació aparentment supèrflua. Per què serviria la comprovació (i esborrat), a càrrec de l'SD, dels trets ϕ de T?

Per al cas (a) —corresponent a qualsevol llengua amb elevació manifesta de V—, en canvi, arribem a un resultat indesitjable amb independència que el tret D de T sigui fort o no (ja que per la condició d'extensió, l'elevació del verb a T ha de ser prèvia a la de l'SD en cas que el tret D de T sigui efectivament fort). Més encara, el resultat és dolent no ja des del punt de vista del que es pretén fonamentar (que només els trets d'un SD poden comprovar els trets ϕ del verb) sinó des del punt de vista empíric. Des d'aquest punt de vista ens trobaríem que l'esborrat dels trets ϕ de V per part dels trets ϕ de T (i la l'inrevés) a què ens ha abocat el cas (a) legitimaria *qualsevol* patró pel que fa a la concordança entre subjecte i verb cosa que, naturalment, no és correcta.⁹

Amb un resultat tan rebutjable com aquest per raons empíriques, sembla que podem tirar pel dret i assumir simplement que T només té els trets V i D/N. Els trets ϕ són únicament assignats a les peces lèxiques, i mai a les categories funcionals abstractes. De fet dipositar trets ϕ a T és carregar T amb una rèmora de la categoria CONC finalment eliminada en no

---

la sintaxi manifesta no disposaria de cap atractor [–interpretable] per poder elevar-se a la sintaxi no manifesta. I en aquest cas, els seus trets ϕ , que són [–interpretable], no podrien ser esborrats i la derivació s'estavellaria a la interfície C-I. Se seguiria, doncs, que la presència de la concordança verbal de les llengües d'Snul ha d'anar necessàriament associada amb un tret V de T fort. Més encara, en aquesta línia l'atribució de força a un(s) tret(s), deixa de ser una mera estipulació per esdevenir una conseqüència del joc que dona la propietat de la +/- interpretabilitat dels trets a l'interior del sistema. Vegeu la nota 19 per completar aquesta qüestió.

⁸ Chomsky (1998) assigna trets ϕ a T, directament. Vegeu però l'argumentació que segueix en el text superior i la nota 21.

⁹ Vg. nota 6.

contenir altra cosa que trets ϕ i, opcionalment, força. És de notar, a més, que la solució que es proposa permet que en el cas (b) els trets ϕ els segueixi comprovant l'SD amb l'avantatge que s'elimina l'operació supèrflua apuntada —que l'SD esborri també els trets ϕ de T.

No sobra tampoc aquesta reflexió: no és conceptualment gens elegant que un(s) tret(s) [-interpretable] pugui(n) ser esborrat(s) per un(s) tret(s) [-interpretable]. En la línia de fer els trets [-interpretable] els responsables de la propietat del desplaçament, el que és desitjable és que els trets [-interpretable] atreguin els associats [+interpretable] corresponents. És a aquesta pauta més satisfactòria que s'ajusta la meva proposta¹⁰.

En conclusió, els trets ϕ de V només poden ser esborrats pels trets ϕ de l'SD. A les llengües d'Snul_{CC} concretament, els esborren els trets ϕ de l'SD argumental adient (sigui realitzat fonèticament o *pro*) dins de l'Sv i sempre en forma de mera atracció de trets (i, doncs, en forma d'adjunció al nucli, sense arrossegament de tota la categoria) com suggeriria obertament (1b), i.e. el subjecte postverbal; i seria obligat assumir per a (1c), i.e. per al subjecte nul. En efecte, un trasllat manifest —substitució— de *pro* és inviable ja que amb criteris minimistes estrictes l'arrossegament d'una categoria sencera només es produeix per exigències de la interfície A-P, que naturalment aquí no s'apliquen. De fet, per això mateix, *pro* en un marc minimista no és res més que un conjunt de trets compost del tret categorial D i uns trets ϕ .

En principi, però, encara hi hauria la possibilitat que existís un *pro* expletiu (*pro*_{EXPL}). Un element així, si existís, s'hauria d'ajuntar ('Merge') necessàriament a T, precisament perquè no seria argument i, doncs, no és ajuntable en posicions θ internes a l'Sv. Que tal element no existeix queda a parer meu prou demostrat a la secció que segueix. Ara, sense *pro*_{EXPL}, una oració amb subjecte postverbal seria una oració que violaria el PPA (entès com a realització/comprovació a l'Espec de T del tret D de T fort); a més, sense *pro*_{EXPL} podria semblar d'entrada, que impedim donar compte dins dels mecanismes de l'SC_{LH} de la possibilitat de tenir subjecte preverbal o postverbal ja que aparentment, aleshores, les numeracions subjacents a una oració amb subjecte preverbal i a una amb subjecte postverbal serien idèntiques. En aquest cas, atès que un subjecte postverbal (i.e. el subjecte en la seva posició θ) ja és lícit, no hi hauria manera minimista d'elevant-lo de forma manifesta i, doncs, d'aconseguir que ocupés la posició preverbal: l'SC_{LH} no demana aquesta operació, en té prou que el subjecte sigui en la posició θ a la sintaxi manifesta.

Una conclusió com aquesta és només relativament necessària i només relativament encertada. Vegem-ho. En primer lloc la desaparició de l'escenari del *pro*_{EXPL} no comporta com a conseqüència inescapable que la numeració d'una oració amb un subjecte preverbal i la d'una amb un subjecte postverbal hagin de ser idèntiques. La reinterpretació en el marc minimista de l'assumpció, amb base empírica suficient, que el subjecte preverbal de les llengües d'Snul és dislocat i associat amb un *pro* intraoracional, podria molt naturalment ser la següent: les oracions amb subjecte preverbal presenten a la numeració un SD ple, que acabarà en posició preverbal i un *pro* referencial que queda en la seva posició θ . Ara, a diferència del que s'esdevenia en el marc anterior, aquest SD preverbal no requereix estructura suplementària —la d'una dislocació a l'esquerra— per expressar el seu caràcter no argumental: la mera opera-

¹⁰ Certament, l'esborrat del Cas, un tret [-interpretable] tant en els nominals dipositaris (SD/SN) com en els assignadors —T: nominatiu; V: acusatiu (i altres casos inherents)— no s'ajusta a aquest patró. Podria esgrimirse, però, que aquesta relació aconsegueix per una altra via la asimetria que es persegueix en postular la desitjabilitat dels aparellaments [-interpretable], [+interpretable] per a l'esborrat del membre [-interpretable]. La asimetria es produiria aquí pel fet que T i V són assignadors de cas i els nominals (SD/SN) són receptors de cas. Aquesta interpretació, que salvaria la asimetria, esdevé impossible a Chomsky (1998) en què el cas estructural dels nominals es considera un reflex d'un conjunt de trets ϕ [-interpretable].

ció que l'ha d'introduir a la computació, un ajuntament a un objecte ja format (T, però també C si ja s'hi ha arribat) que és més enllà dels límits del domini θ (Sv/SV), expressa per si sola que l'SD en qüestió no és un argument —vg. també la nota 19.

Segons això que acabem de veure hauria estat precipitat concloure que pel que fa al subjecte de les llengües d'Snul, el joc preverbal/postverbal és inderivable dels mecanismes de l'SC_{LH}. Ara, això no treu que tingui certa validesa la idea que el subjecte preverbal és d'alguna manera aliè al sistema computacional. Si hi reparam, veurem que en la mesura que pot ser un SD ajuntat directament a T, el fem entrar en la derivació com un expletiu. Hi ha, però, una diferència importantíssima: un expletiu comprova el tret D fort de T i el nostre SD, no. La comprovació dels trets que són a T la porta a terme sempre de manera no manifesta *pro*. Amb una paraula un SD subjecte preverbal és merament un SD ajuntat a T i, doncs, un no argument que no entra en el joc de comprovació de trets que caracteritza l'SC_{LH}. És en aquest sentit que la seva integració en la dinàmica de la computació gramatical és molt relativa. Això, però, no s'ha de veure com una deficiència de la proposta. Molt al contrari, la interpretació correcta seria que aquesta només relativa integració reflecteix ben satisfactòriament un fet empíric que de vegades (sobretot en el marc que veu els subjectes preverbals de les llengües d'Snul igual que els anglesos) s'oblida: l'opcionalitat absoluta en aquestes llengües dels subjectes preverbals no focalitzats amb vista a la bona formació gramatical, que, cal pensar, és el que regula l'SC_{LH}.

Podria esgrimir-se que el raonament anterior conté una fal·làcia important en la mesura que a les llengües d'Snul, tant els subjectes preverbals com els postverbals són opcionals. I així és a primera vista, almenys a les d'Snul_{CC}. Ja no seria així a les d'Snul_{CALT} que, significativament, farien directament bo i no gens fal·laciosos l'argument anterior ja que l'eliminació d'un subjecte postverbal en una oració d'aquesta classe de llengües ens deixaria un verb sense trets ϕ i els trets verbals ϕ són necessaris per a l'obtenció d'un Snul lícit en aquestes llengües. Caldria limitar, doncs, la validesa de l'argument anterior a les llengües d'Snul_{CALT}? No, l'argument, contràriament a les aparences, és vàlid per a les llengües de Snul_{CC} i tot, ja que no és cert que el subjecte postverbal sigui sempre eliminable. Concretament, hi ha construccions en què l'eliminació d'un subjecte postverbal fa esdevenir una oració agramatical, mentre que l'eliminació d'un subjecte preverbal no focalitzat no pot convertir en agramatical una oració gramatical. En els exemples següents —cal dir que són de català no mallorquí ja que, com tindrem ocasió de veure, *Queda* (cf. (2a) i (3a)) és gramatical en mallorquí—, (2) il·lustra el primer d'aquests casos i (3) mostra la irrellevància de l'aparició o no del subjecte preverbal amb vista a la bona formació de l'oració. Més encara, atès que els verbs implicats són els mateixos a (2) i (3), aquestes dades ens permeten afirmar que només un subjecte postverbal pot arribar a ser necessari per aconseguir que una derivació convergeixi.

- (2) a. Queda *(en Pere)
 b. Hi ha *(en Pere)
 c. Eres *(tu)
- (3) a. (En Pere) *queda
 b. (En Pere) *hi ha
 c. (Tu) *eres

És de notar que els exemples adduïts no són del tot desconeguts —el contrast entre (2c) i (3c) per exemple, ha estat analitzat en diversos llocs. Ara, no s'han enfocat des d'aquesta òptica. Sí que és notori que els SN pelats quan són subjecte (de verbs inacusatius) han d'ocórrer

postverbalment o, altrament, han de ser focalitzats.¹¹ Les dades presentades, per contra, juguen amb SDs i en aquest sentit són encara més sorprenents ja que l'SD és prohibit (vg. (3)) allà on fora d'aquesta mena de casos és requerit. Quina explicació podrien tenir aquests contrastos? D'acord amb el plantejament que aquí es defensa, l'explicació gairebé ve tota sola: els subjectes preverbals no focalitzats són no arguments que no entren en el joc de la comprovació de trets pròpiament dita. Seria per això que tot i la coincidència absoluta de les peces lèxiques de les oracions a (2) i (3), només les oracions que presenten l'SD lèxic en posició postverbal són bones. Tornarem a aquest classe de contrastos a la secció 6.

4. El tret PPA de T no és universal

Chomsky (1995) caracteritza el PPA com a tret D de T fort i, doncs, com un tret que s'ha de comprovar a la sintaxi manifesta. En el *PM* es contempen dues maneres d'assolir aquesta comprovació: el trasllat (per 'Move') d'un SD des del domini θ (SD que en definitiva hauria de ser l'argument extern d'un verb transitiu (o inergatiu) o l'argument intern d'un verb inacusatiu) o l'ajuntament (per 'Merge') a T d'un expletiu. En tots dos casos, tanmateix, la comprovació passa per la realització de l'Espec de T.

4.1. Dues maneres de qüestionar l'obligatorietat de l'Espec de T

L'assumpció que el PPA, entès com en el paràgraf anterior, és universal comporta que a les llengües de Snul les oracions amb subjecte postverbal han de tenir un expletiu nul (*pro*_{EXPL}) com a Espec de T. Aquest supòsit, però, ha estat qüestionat. Així, Picallo (1998) argüeix que un expletiu nul no podria formar part d'una numeració, ja que ho impediria el principi d'economia —formulat dins el *PM* (Chomsky, 1995: 294)— que diu que “ α entra en la numeració només si té algun efecte sobre l'output.” Certament, un element així no té cap efecte ni a l'FF ni a l'FL.

Això no obstant, podria invocar-se aquest mateix principi a l'hora d'afirmar l'existència de *pro*_{EXPL} ja que la presència vs. absència en la numeració d'un *pro*_{EXPL} té un efecte claríssim sobre l'output: el subjecte referencial és postverbal si hi ha *pro*_{EXPL} i és preverbal si no hi ha *pro*_{EXPL}.¹² En conclusió, l'apel·lació al principi d'economia esmentat no porta necessàriament a qüestionar la universalitat del PPA entès com la realització obligatòria de l'Espec de T.

Una altra cosa a tenir en compte és que avui circulen una sèrie de propostes (Pollock (1997), Anagnostopoulou i Alexiadou (1998), Ordóñez i Treviño (1999)) que persegueixen també l'objectiu de no exigir la realització de l'Espec de T a les llengües d'Snul i que esgrimixen, en canvi, que el PPA és universal. Una cosa així, sense més, seria francament contradictòria. Ara, totes aquestes propostes parteixen d'una premissa, no contemplada a Chomsky (1995), segons la qual el PPA el satisfan a la sintaxi manifesta els trets ϕ de la forma verbal. A banda d'aquest punt en comú bàsic, no totes, però, operen de la mateixa manera: n'hi ha que consideren els trets ϕ del verb com els veritables arguments (Ordóñez i Treviño (1999), Kato (1999)) i n'hi ha que no (Pollock (1997), Anagnostopoulou i Alexiadou (1998)). Relativament a les primeres, hem vist a la secció anterior que un plantejament d'aquesta mena és mancat de fonamentació interna i externa. Les segones, tanmateix, no se'n surten airoses: l'elevació de V comprova a més del PPA, el cas nominatiu —la part [+pronominal] de V és D i té cas nominatiu— de manera que no queda clar com pot obtenir la interpretació d'argument l'SD subjec-

¹¹Per a un repàs de la distribució i propietats dels SN pelats, vegeu Bosque (1996). Sobre les oracions copulatives a les llengües d'Snul vegeu Longobardi (1987) i Moro (1997)

¹²La vaguetat de l'expressió “algun efecte sobre l'output” és el que permet d'apel·lar al principi en qüestió tant per eliminar *pro*_{EXPL} com per exigir la seva presència.

te postverbal ja que no formaria una cadena en no haver d'entrar en cap relació de comprovació —vg. nota 37.

En definitiva, sembla que ni en la línia Picallo ni en la línia en què els trets ϕ del verb satisfarien el tret D de T fort quedaria prou justificada la supressió de l'Espec de T. D'aquests resultats, però, no s'ha d'inferir que l'eliminació de l'Espec de T és infonamentable. Fet i fet el que sí sembla correcte és que no pot consistir en la delegació en les trets ϕ del verb del caràcter argumental i/o del tret D de T fort. Pel que respecta a l'altra línia, la de Picallo (1998), la precarietat mateixa del punt de partida en eliminar pro_{EXPL} sense parar esment en el resultat diferent (tant a l'FF com a l'FL) que indueix la seva presència/absència, ens indica que cal jugar necessàriament amb dues numeracions diferents per obtenir (1a) i (1b). I bé, per aquí va la proposta esbossada en la secció anterior, tot i prescindir de pro_{EXPL} . ¿Com és possible, sense pro expletiu, tenir dues numeracions subjacentment a (1a) i (1b)? Com s'apuntava allà, la hipòtesi és que la numeració a la base d'(1a) conté un pro referencial (argumental) mentre que la d'(1b), no. Això mateix, aproximadament, era el que ja proposava Platzack (1994) si bé la seva és una proposta amb CONC i no emmarcada en definitiva en les estretors del capítol 4t de Chomsky (1995).

A tot això, tanmateix, queda pendent el que és més crucial, a saber, la demostració que la doble numeració requerida no és la que postula un pro_{EXPL} a (1b) com a única diferència entre les numeracions corresponents a (1a) i (1b), sinó la que recorre a un pro argumental a (1a) en aquest paper diferenciador entre (1a) i (1b). Naturalment, la demostració de la superioritat d'aquesta segona visió ha de passar per evidenciar la inadequació empírica de pro_{EXPL} , que és el que ens ocupa a continuació.

4.2. Contra els expletius nuls

Que l'expletiu nul (pro_{EXPL}) preverbal correlat d'un subjecte postverbal (no dislocat) respon exclusivament a criteris d'adequació interna a la teoria semblaria una conclusió gairebé obligada davant dels fets enumerats a (4) i il·lustrats amb el mateix ordre a (5). Més encara, pot esgrimir-se que, fins i tot en el marc de la teoria, la postulació de tal entitat, en la mesura que, com es veu a (4) i (5), no reproduïx les característiques dels expletius lèxicament realitzats existents, és també excessiva. En efecte, els expletius de les llengües d'Snul sobrepassarien molt les limitacions dels expletius lèxics que, quan no són correlats d'oracions (a la manera de l'*it/il* de la construcció *it seems that.../il semble que...*), només són compatibles amb nominals en 3a persona (més aviat *zero persona*, en rigor), tant si concorden amb el seu associat, a la manera de *there* o *es* (al.) — (*there/es*, $V_{3SG./PL}$, $3_{SG./PL}$)—, com si no —(*it/il*, V_{3SG} , 3_{SG})—.

- (4) a. No hi ha efectes de la restricció de definitud.
b. No salva, en canvi, subjectes indefinits postverbals de verbs transitius (inergatius inclosos).
c. No es limita a construccions inacusatives.
d. És compatible amb subjectes lèxics de 1a i 2a persona.
- (5) a. Vindran els professors.
b. *Ho saben candidats. / *Badallaven vells.
c. Ho saben el candidats. / Badallaven els vells.
d. Vindrem nosaltres.

D'acord amb el raonament precedent, encara podria considerar-se lícita potser la postulació de pro_{EXPL} en aquells contextos en què sí que hi ha expletiu lèxic. Ni tan sols això, però, resulta defensable. Considerem el parell de frases següents:

- (6) a. Three men remained in the room.
 b. There remained three men in the room.

Resulta que en anglès,¹³ (6b) no pot interpretar-se agentivament, i.e. en el sentit que tres homes van decidir quedar-se. A (6a), en canvi, són a l'abast dues interpretacions: tant la interpretació merament quantificacional com l'agentiva. Interessantment, el verb mallorquí *quedar* (en el mallorquí de fins a la meua generació, si més no, no existeix la forma pronominal *quedar-se*), ens permet veure clarament que les coses aquí són a la inversa: (7a) no pot interpretar-se més que agentivament i (7b), en canvi, lliura les dues lectures consignades també per a (6a). Si anem al barceloní, el resultat no deixa de ser ben curiós: l'opció preverbal no focalitzada no existeix: per vehicular el sentit de (7a) cal recórrer a la forma pronominal del verb (*La Maria *(es) quedava a l'hospital/ Molts estudiants *(es) quedaven aquí el juny*). És de notar també que aquests fets són independents de si es juga amb un SD o una expressió nominal quantificada, tot i que l'argumentació recolza en aquesta darrera opció —que és l'única possible en anglès.

- (7) a. Na Maria quedava a s'hospital. / Molts (d')estudiants quedaven aquí al juny.
 b. Quedava na Maria a s'hospital. / Quedaven molts (d')estudiants aquí al juny.

Amb el verb *faltar*, i en aquest cas no només en mallorquí, es repeteix la pauta de (7): (8a) només pot rebre la interpretació agentiva (de *faltar a classe*, per exemple); (8b), per contra, lliura tant la interpretació estativoquantificacional com l'agentiva.

- (8) a. Abans en Joan faltava. / Abans molts estudiants faltaven.¹⁴
 b. Abans faltava en Joan. / Abans faltaven molts estudiants.

Davant d'aquests fets, resultaria impossible derivar (6a) igual que (7a)/(8a) i (6b) igual que (7b)/(8b). Equivalentment, és inadequat empíricament assumir que els subjectes postverbals van aparellats sempre amb un expletiu nul i que (6a) sigui igual a (7a)/(8a) quan és el cas que la primera, (6a), lliura les dues lectures consignades i les segones, (7a)/(8a), només en lliuren una, l'agentiva. Com s'interpretaria tot això en el marc defensat aquí? Pel que fa a l'anglès, el fet que un subjecte postverbal nominal associat a expletiu preverbal sigui lícit només en construccions inacusatives ens posa en la pista del que està passant. Amb això ben present i amb l'assumpció que *quedar* (mall.) i *remain* (angl.)¹⁵ són verbs lèxicament ambigus¹⁶ —el mateix s'aplicaria a *faltar*— que tant poden ser inacusatius com inergatius, el misteri pot començar a aclarir-se. De moment, bastarà fer notar que aquests fets abonen l'origen intern del subjecte

¹³La constatació de la diferència entre els dos membres de (6) la fan Levin i Rappaport (1995:152). Tanmateix, aquestes autores indiquen que Kirsner (1973) ja l'havia observada i tractada.

¹⁴Que els subjectes preverbals focalitzats (amb èmfasi prosòdica) presentin la mateixa ambigüitat que els subjectes postverbals és una qüestió que s'abordarà a continuació.

¹⁵Podria afegir-s'hi el verb italià *rimanere* que, pel que sé, es comporta igual que *quedar* i no com *remain*, tal i com s'espera.

¹⁶A parer meu, el fet que en espanyol i en el català que no és com el mallorquí hi hagi dos verbs, un no pronominal per a la versió inacusativa (*quedar*) i un pronominal per a la versió inergativa (*quedarse / quedar-se*), justificaria aquesta consideració.

preverbal només per a l'anglès:¹⁷ en anglès, aquest subjecte, segons que procedeixi de la posició d'Espec d'Sv o de la de complement de V rebrà la lectura agentiva o l'estativoquantificacional, respectivament; en mallorquí —i recordeu que l'anàlisi és extensible a *faltar*, que funciona igual arreu—, el subjecte preverbal no pot venir de dins l'Sv ja que en aquest cas haurien de quedar preservades les dues interpretacions disponibles a l'Sv, cosa que no ocorre. Que el que determina la preservació de les dues interpretacions és l'aplicació de l'operació de trasllat ('Move') ho suggereix fortament el fet que els subjectes preverbals focalitzats sí que són capaços de lliurar les dues interpretacions. Així, en mallorquí *NA MARIA queda* és ambigua; i ho és també, naturalment, *MOLTS ESTUDIANTS falten*. Per donar sentit a l'efecte que produeix la focalització en els casos que ens ocupen s'hauria d'apel·lar a l'equiparació clàssica de les estructures amb focus a estructures d'operador-variable i suposar que el focus preverbal, mitjançant l'aplicació de l'operació de trasllat, crea aquesta mena d'estructures ja a la sintaxi manifesta exactament igual que ho fa el trasllat *qu*. I efectivament, també *Qui queda?*, en mallorquí, i *Qui falta?* permeten tant la lectura agentiva com la quantificacional.

La situació a què hem arribat és la següent: només els subjectes preverbals focalitzats s'originarien per trasllat des de posicions internes a l'Sv; els subjectes preverbals no focalitzats, en canvi, no poden procedir de dins l'Sv. Aquest resultat si bé sembla que doni compte adequadament de les diferències entre l'anglès i el català (que cal fer extensives en principi a les llengües d'Snul romàniques), presenta un problema indefugible des del punt de vista teòric: ens deixa aparentment unes estructures d'operador-variable i, doncs, d'operador-argument, en què l'argument no formaria una cadena de Cas i paper θ , unes estructures en què, en definitiva no hi hauria cas nominatiu.¹⁸ Tot i la "gravetat" d'aquesta desembocadura, no sembla que puguem fer-nos enrere. Fixem-nos que donat el model derivacional assumit, si amb els verbs que ara considerem, una frase amb subjecte focalitzat/*qu* és ambigua també ho hauria de ser la passa ortodoxa immediata, a saber, la passa de la derivació en què el subjecte, ja elevat d'una o altra de les posicions internes (θ) disponibles, seria en la posició de comprovació del cas nominatiu, i.e. en la posició de l'Espec de T. Això, però, no és el que ens dona la realitat, que és tossuda: les oracions amb subjecte preverbal no focalitzat del tipus examinat no són mai ambigües¹⁹ i lliuren només la interpretació agentiva. S'ha d'afegir a més que,

¹⁷ Aquests fets abonen la idea que els subjectes interns anglesos són [+anafòric] mentre que els de les llengües d'Snul són [-anafòric] tal i com proposa Jaume Solà (1992). De fet, la interpretació teòrica general que es presenta aquí és prou afi a l'esperit de la proposta de Solà.

¹⁸ Cal tenir present aquí que els mecanismes extra a què s'apel·lava en el marc de la teoria de la Recció i el Lligam (recció per part d'INFL d'un Subjecte postverbal adjuntat a SV, que rebia així el cas nominatiu p.ex.) no són a l'abast des d'una perspectiva minimista.

¹⁹ Això s'aplica fins i tot en el cas d'expressions negatives: en mallorquí *Ningú queda* pot interpretar-se només agentivament (en barceloní, naturalment, és inviable: cal dir *Ningú es queda*); mentre que *No queda ningú* lliura tant la interpretació agentiva com l'estativoquantificacional (en barceloní, només l'estativoquantificacional). Com és previsible, la focalització del *ningú* preverbal torna a instaurar l'ambigüïtat. D'aquests fets, no cal inferir que *ningú* s'ajunta a T exactament igual que s'hi ajunta un SD subjecte preverbal nominal o pronominal (*En Joan, nosaltres*). I és que una equiparació absoluta de *ningú* preverbal amb els SD subjecte preverbal ens deixaria sense poder explicar contrastos coneguts (com ara **Que en Pere ho sap?* vs. *Que ningú ho sap?*; **Ja en Pere ho sap* vs. *Ja ningú ho sap*). En vista d'això, proposaria que *Ningú queda* (o *Ningú falta*) és producte d'una derivació amb ajuntament directe de *ningú* a l'arrel de la frase (altrament, i.e. si fos elevat hauríem d'obtenir les dues lectures del *ningú* postverbal, cosa que no és). Ara, l'arrel aquí no seria T sinó la categoria funcional NEGació (universalment més baixa que T si hem de fer cas del que ens diuen les llengües en què la negació no es comporta com un clític verbal). Això suposaria no complir el requeriment del tret V de T fort, certament. Gosaria plantejar, però, que conforme al raonament fet a la secció 3 i a la nota 7, l'únic que és imprescindible és que el verb sigui en el domini de comprovació, fora de l'Sv (domini θ) i essent a NEG això ja s'aconseguiria. Si aquesta manera de veure les coses fos encertada, cosa que caldria examinar

conforme a les expectatives que obre la nostra proposta, les versions amb subjecte nul (*Falten, Falta, Faltem, Etc.*) són interpretativament com les de subjecte preverbal no focalitzat i és que una oració amb subjecte preverbal és una oració generada sense trasllat i amb un *pro* en la posició θ pertinent. En quina posició? S’inferiria, a partir de les frases que estem analitzant, que en la posició d’Espec d’S_v només. A la secció 6 aquests dos resultats —l’absència de cas nominatiu (§ 6.1, § 6.3) i la posició d’Espec d’S_v com a única posició per a *pro* (§ 6.2)— apareixen validats amb independència del que s’ha observat aquí. De fet, pel que fa al cas nominatiu, la proposta consistirà a eliminar-lo totalment de les llengües d’S_{nul}CC.

Convé no perdre de vista, però que si l’escrutini a què hem sotmès aquest contrast inadvertit entre l’anglès i el català ens ha portat força lluny, tanmateix no hem fet sinó consolidar el que ja havíem obtingut per la via més conceptual de l’escrutini del plantejament minimista realitzat a les seccions precedents. Un cop motivat interna i externament, doncs, el plantejament que anima aquesta proposta, convé ara formular-la en el que són les línies essencials per seguir després amb aquestes “desembocadures exòtiques” del cas nominatiu i de la posició de *pro*.

5. Un plantejament minimista del paràmetre del subjecte nul

L’objectiu d’aquesta secció és presentar el més succintament possible l’entramat bàsic de la hipòtesi per poder-lo comparar amb l’entramat bàsic de la proposta (diríem que clàssica) en què a banda del subjecte postverbal i de la disponibilitat d’un pronom buit fonèticament, a les llengües d’S_{nul} tot és com en anglès.²⁰ A fi de facilitar la comparació es recorrerà a una presentació mínimament formalitzada.

5.1. Dues concepcions. Comparació

La idea que presento, implementada en el marc de Chomsky (1995), seria aquesta:

- (9) a. *Subj. preverbal* [_{ST} SD [_T 0màx TF_S – V+ ϕ –T] [_{S_v} *pros* t_v ...]] ≡ En Joan ballava.
 b. *Subj. postverbal* [_{ST} [_T 0màx TF_S – V+ ϕ –T] [_{S_v} SD_S t_v ...]] ≡ Ballava en Joan.
 c. *Subj. nul* [_{ST} [_T 0màx TF_S – V+ ϕ –T] [_{S_v} *pros* t_v ...]] ≡ Ballava.
 [TF: Trets formals]

S’apel·la a *Ajunteu* (‘Merge’) per al subjecte preverbal i a *Ajorneu* (‘Procrastinate’) i, doncs, *Traslladeu* τ (rets) tant per al subjecte postverbal com per al subjecte nul (també postverbal). Comparem ara (9) amb la versió, diguem-ne que a l’anglesa, (10), tot suposant (i el supòsit a parer meu seria clarament fals) que la cosa empírica no permet encara decantar-nos cap a una o l’altra.

- (10) a. [_{ST} subjecte_i [_T V [_{S_v} t_i t_v]]]
 b. [_{ST} *pro*_{EXPL} [_T V [_{S_v} SD t_v]]]
 c. [_{ST} *pro*_i [_{S_v} t_i ..]]

[traces, índexs i barres són un recurs notacional, tant a (9) com a (10)]

---

amb deteniment, hauríem de reformular la idea que a les llengües d’S_{nul} el tret V de T és fort d’una manera més abstracta encara. Temptativament, es diria que a les llengües d’S_{nul} la primera categoria inflectiva per sobre S_v ha de tenir el tret V fort. És de notar que una solució així sembla prou ajustada a la filosofia del *PM* en el sentit que les necessitats se satisfan localment i de la manera més econòmica possible.

²⁰ Prescindeixo aquí del trasllat de V.

Doncs bé, en aquest supòsit i tot, l'opció afavorida des del punt de vista de les operacions computacionals necessàries per obtenir la tríada seria sens dubte la defensada aquí, i.e. (9). Vegem-ho. A (10), tant el subjecte preverbal com el subjecte nul (en la mesura que seria preverbal, és clar) requereixen l'aplicació *Traslladeu* a la sintaxi manifesta, una operació complexa i, doncs, d' "últim recurs" —a Chomsky (1998)²¹ és el resultat de la combinació de les altres dues possibles *Ajunteu i Concordeu* ('Merge')—, que en canvi (9) ens estalvia. A (9) l'únic trasllat és merament de trets (*Traslladeu* τ) tot respectant *Ajorneu* — a Chomsky (1998) *Traslladeu* τ esdevé *Concordeu*, sense trasllat de cap mena.

5.2. *Ajunteu*

La proposta (9) presenta una ocurrència d'*Ajunteu* aplicada a un SD que no sent expletiu s'*ajunta* d'entrada a T. Aquesta aplicació d'*Ajunteu* té les característiques següents: **a)** No viola cap requeriment, ja que l'SD és extrargumental; es respecta, doncs, el que assenyala Chomsky (1995, 1998:(6)): "l'ajuntament pur [el que no és part de *traslladeu*] a una posició θ es limita als arguments, per als quals és obligatori". **b)** És preferible perquè fa innecessària l'opció *Traslladeu*, més complexa. **c)** Indueix una relació amb el seu correlat *pro* que no forma part dels mecanismes de comprovació pròpiament dits; de fet, ni un ni l'altre disposen de cap tret(s) [–interpretable], cosa que en la línia de Chomsky (1998) és necessària perquè s'estableixi una relació de comprovació —fem ara el supòsit que l'eliminació del cas nominatiu a les llengües d'Snul_{CC} és correcta. Rebría així una explicació satisfactòria el fet que l'SD és sempre un afegit opcional des del punt de vista de les operacions estrictament computacionals. **d)** Recull les diferències conegudes entre els subjectes preverbals de les llengües d'Snul i les llengües estil anglès, atribuint-les a la derivació i no a la representació. Contra certa visió clàssica de caràcter representacional que considerava que el subjecte preverbal és dislocat, fora de C, la visió derivacional proposada permet d'estalviar-nos estructura supèrflua ja que el subjecte preverbal a (1a) ocuparia la mateixa posició que el subjecte anglès.²² **e)** Apunta línies noves per a la comprensió de propietats i fenòmens que s'han mostrat resistents als tractaments que assumeixen que l'SD preverbal d'(1a) s'obté per trasllat. Així, (i): els efectes d'inversió a les interrogatives —un tema pendent encara en el cas de les llengües d'Snul_{CC}— esdevindrien un exemple de minimitat relativitzada; (ii): s'obririen vies més satisfactòries per tractar els casos de concordança "aproximada" (*Els lingüistes no sabem res; Els estudiants ho fem tot nosaltres; (Nosaltres) ho fem tot les dones*) i fer llum en el comportament, a efectes de control i lligam, que il·lustren exemples com ara *Els joves ho aconseguireu sense esforçar-vos/*se gaire*; (iii): podria rebre una explicació fonamentada l'universal 33 de Greenberg (i, doncs, el patró de les llengües d'Snul_{CA}): el subjecte preverbal coocorre amb una concordança verbal màximament especificada (la mateixa que en el cas de les oracions de Snul d'aquestes llengües) perquè aquest "subjecte", a diferència del postverbal, seria un SD ajuntat a una oració amb un pronon buit fonèticament; i finalment, (iv): permet entendre la "pèrdua" d'interpretacions (o de gramaticalitat i tot, de vegades) que en certes construccions (amb verb copulatiu —vg.(2c) vs. (3c); o inacusatiu —vg. (2a) vs. (3a)) provoca la posició preverbal del subjecte comparativament a la postverbal. Serà una part d'aquest darrer aspecte, ja introduït a les seccions 3 i 4, l'únic que podré desenvolupar mínimament a continuació.

6. Subjectes preverbals (o nuls) impossibles

²¹He optat per treballar amb l'"instrumental" del capítol 4t de Chomsky (1995) atès que la proposta de Chomsky (1998) no queda prou ben definida. Vg. Rosselló (1999)

²²L'ajuntament pot fer-se més amunt i més avall, però. Vg. nota 19.

Hem pogut veure a 3 i 4.2 que els subjectes preverbals no focalitzats (o els subjectes nuls) tenen menys possibilitats que els postverbals (o preverbals focalitzats/*qu*) (vg. (2), (3), (7) i (8)). Una situació així és d'entrada incompatible amb la idea que el subjecte preverbal és un subjecte intern a l'Sv traslladat (plantejament gairebé obligat en un marc que assumeix la hipòtesi del subjecte intern a l'Sv)²³. Els fets, però, ens han portat més lluny encara. Concretament, el comportament idèntic, en tots aquests casos, dels subjectes postverbals i dels preverbals focalitzats/*qu* ens ha deixat al davant una evidència: en la situació que la focalització preverbal del subjecte és l'única estratègia per preservar una lectura postverbal del subjecte no hi podria haver cas nominatiu per a la variable lligada per l'operador focus/*qu* si és que, d'acord amb la posició ortodoxa, la posició de cas nominatiu és la posició del subjecte preverbal. Amb un exemple, no s'entendria que el parell d'oracions mallorquines *Qui queda?* i *NA MARIA queda* puguin rebre la lectura estativoquantificacional (a banda de l'agentiva, que en barceloní és amb verb pronominal) que no s'obté en dir *Na Maria queda*, que és interpretable només agentivament (en barceloní, és clar, és simplement inviable: **La Maria queda*).

Cal fer notar que no hi ha manera d'escapar d'aquesta conclusió. No seria lícit, per exemple, suposar que el trasllat *qu* del subjecte ve des de la posició d'ajuntament θ inicial²⁴ i que de forma no manifesta té lloc la comprovació del cas nominatiu de la traça (còpia). O més ben dit, aquesta escotilla d'escapatòria no seria tal en la mesura que només seria aplicable a l'ocurrència en què no caldria (perquè també es podria fer a la sintaxi manifesta, consideracions d'economia al marge), i.e. en el cas en què la pretesa posició de cas nominatiu lliura la interpretació *qu* final. La raó d'aquesta limitació seria aquesta: l'elevació no manifesta per adjunció al nucli inflectiu T col·loca els trets de l'SD que entren en la relació de comprovació en una posició estructural que ha de tenir essencialment les mateixes propietats que la posició [Espec, T]. I així s'obté altra volta que per obtenir *Qui queda?* en la lectura no agentiva hauria de ser bona *Na Maria queda* amb la lectura no agentiva

Ara, l'equiparació que ens ha fet arribar a aquesta conclusió, la del trasllat no manifest dels trets d'un SD/SN amb el trasllat manifest de l'SD/SN, la fa Chomsky (1995) (cap.4 (§ 4.4.4)) tenint *in mente* que la posició d'Espec de T o bé l'ha formada l'SD subjecte elevat-se des de la posició θ interna a l'Sv, o bé l'ha formada, per ajuntament, un expletiu. En aquest marc l'equiparació és conceptualment plausible i empíricament sostenible. És insostenible, però, que l'única manera d'obtenir un Espec de T sigui la contemplada a Chomsky (1995), a saber, (11):

(11) L'Espec de T el crea un SD elevat o un expletiu ajuntat a T

Si (11) no fos l'única opció, a més, podrien explorar-se més maneres d'obtenir el cas nominatiu per a frases del tipus *Qui queda?* i *LA MARIA queda* en la interpretació estativoquantificacional i salvar així la idea que un argument és una cadena no trivial (Cas, θ). Comprovarem ara que (11) no pot ser l'única opció.

²³Hi ha enfocaments que sense contradir aquesta afirmació, que seria simplement el resultat d'assumir la hipòtesi del subjecte intern, poden seguir considerant el subjecte postverbal com un subjecte invertit. Com? Derivat-lo d'un subjecte preverbal. En aquesta mena d'enfocament (és el de Kato (1999)) hi ha un subjecte preverbal que s'origina com a subjecte intern a l'Sv; i hi ha un subjecte postverbal manifest que és el resultat de la inversió del subjecte preverbal derivat. A banda de l'evident complicació, el problema és que aquest marc també prediu, contràriament als fets, que un subjecte preverbal i un postverbal no poden comportar més diferències que les relatives a l'emalatge de la informació.

²⁴No deixa de ser remarcable i simptomàtic que a partir de dades diverses i d'enginys teòrics prou diferenciats (el Principi de la Categoria Buida de l'època Recció i Lligam i la comprovació de trets en l'enfoc derivacional del *PM*) s'hagi de proposar que l'extracció *qu* a les llengües d'Snul és des d'una posició postverbal.

Si (11) fos l'única opció, seria vàlida, tal i com s'apuntava suara, l'equiparació de la posició d'adjunció al nucli T amb la d'Espec de T i, aleshores, un subjecte postverbal (sempre aplegat amb un expletiu a Espec de T) hauria de tenir les mateixes propietats que un subjecte preverbal ja que els trets de l'associat de l'expletiu (el subjecte postverbal) s'adjuntarien a T de forma no manifesta. A parer meu, ja qüestionen directament aquest supòsit els parells (2) i (3); (7) i (8). I si anem a testar la possibilitat que el subjecte pugui exercir de controlador —la prova que fa servir Comsky (1995)—, no veig pas que sigui sostenible que a les llengües d'Snul tant és que el subjecte sigui preverbal o postverbal: és possible el control a (12) i és forçat a (13).

- (12) a. En Pere ve per controlar.
 b. Un pacient ha entrat per mirar.
- (13) a. [?]*En vénen dos per fer el sopar (,de cuiners).²⁵
 b. [?]*No n'entra gaire a mirar l'exposició (,de gent).
 c. [?]*N'han arribat un munt per estudiar el tema (, d'experts).

Contràriament a la valoració uniforme que reben en el *PM* els exemples de Cardinaletti adduïts per Chomsky (1995: 274) jo diria que no dona el mateix resultat el cas en què el subjecte postverbal presenta extracció del clíctic *en* (*ne it.*) que el cas en què és sencer. Efectivament ja no resulten forçats els exemples de (14):

- (14) a. Vénen dos cuiners professionals per fer el sopar.
 b. No entra gaire gent a mirar l'exposició.
 c. Ha(n) arribat un munt d'experts per estudiar el tema.

Al respecte també resulta molt il·lustratiu el parell següent —en mallorquí.

- (15) a. No en queda cap per visitar (de pacient)/([?]*de metge).
 b. No queda cap pacient/cap metge per visitar.

A (15a), on l'extracció del clíctic *en* fa inequívoca l'estructura inacusativa de l'oració principal, la interpretació és exclusivament estativoquantificacional i esdevé impossible el control del subjecte de la subordinada: l'argument de l'oració principal és coreferent amb l'objecte de la subordinada, i d'aquí que *en*, com mostra el correlat dislocat, s'interpreti com “pacient” i no “metge” —en la lectura pragmàticament no marcada.

A (15b), en canvi, sense extracció del clíctic *en*, l'estructura de l'oració principal és ambigua: quan es fa la lectura estativoquantificacional passa el mateix que a (15a) i aleshores és pragmàticament més adient triar *cap pacient* com l'expressió que ocupa la posició germana de V; quan es fa la lectura agentiva de *quedar*, per contra, és viable el control del subjecte de la subordinada, el verb de la qual rep una lectura intransitiva. No cal dir que en aquest cas, la interpretació pragmàtica preferida agafa *cap metge* com a subjecte de l'ingrativ *quedar*. Que aquest comportament no és idiosincràtic del mallorquí ho fa evident l'ambigüïtat de frases com *Abans faltaves tu i ara falto jo, Ja no falta ningú, Ara falta la Maria*.

Considerem ara el contrast sota (16):

²⁵Es poden construir exemples encara més inviàbles. A la frase *No n'hi ha prou/gaires per fer el sopar*, el clíctic *en* no pot ser el controlador del subjecte de l'oració final, que té forçosament un referent arbitrari. *En*, en aquest tipus de frase remet a una entitat (convidats, classe de menjar, etc.) que pugui interpretar-se com a requisit per a l'acció expressada en l'oració final.

- (16) a. (Dos individus) *han vingut per veure.
 b. Han vingut dos individus per veure.

Per (16a) s'infereix que un subjecte preverbal o nul és incapaç de proporcionar l'objecte obligatori que requereix *veure* (per a la interpretació estativa intransitiva de *veure*, en català cal el clític *hi*: *veure-hi*) i, doncs, que el control és obligatori —que el subjecte preverbal (o nul) no pot deixar d'exercir com a controlador. Això, en canvi, no passa a (16b) on *dos individus* pot ser l'antecedent de l'objecte de l'infinitiu. Tenim, en definitiva, un altre exemple de comportament diferenciat segons que es tracti d'un subjecte preverbal o postverbal i, en definitiva, un contraexemple a l'equiparació pretesa d'ambdós sota l'assumpció (11).

La posició defensada aquí és sabuda: (11) no és l'única manera de crear un Espec a T. Concretament, les llengües d'Snul el creen ajuntant a T l'SD correlat d'un element, *pro*, que roman a la posició d'Espec d'Sv. Arribats aquí, tenim via lliure per explorar altres vies per a l'obtenció de cas nominatiu —recordeu que aquesta possibilitat va lligada a la no universalitat de (11). Queda també per justificar que la posició de *pro* és la d'Espec d'Sv. El que segueix pretén lligar aquests aspectes (el cas nominatiu i la posició de *pro*) i alhora donar sentit a les dades presentades, anant més enllà d'apuntar que la posició preverbal de subjecte s'obté per ajuntament directe a T.

Fixem-nos en les frases de (17) amb *quedar* mallorquí:

- (17) a. Quedes tu. / Faltes tu.
 a'. Queda na Maria. / Falta la Maria.
 b. Tu quedes. / Tu faltes.
 b'. Na Maria queda. / La Maria falta.
 c. Quedes. / Faltes.

Les frases de (17a/a') són ambigües —lliuren una lectura estativoquantificacional (inacusativa) i una lectura agentiva (inergativa)— mentre que les de (17b/b'), amb un subjecte preverbal no focalitzat, reben únicament la lectura agentiva (inergativa); això darrer és el que passa també a (17c). El que interessa remarcar és que a (17a/a') la interpretació inacusativa no va lligada a la presència d'un subjecte postverbal amb extracció del clític *en* i ni tan sols a la presència d'una expressió quantificacional o d'un SN pelat: la interpretació inacusativa és possible amb un SD que pot ser pronominal i tot, sempre i quan el pronom sigui ple fonèticament.

En certa manera, tornem a obtenir un resultat sorprenent. Per què, un subjecte nul (*pro*) no pot rebre la interpretació inacusativa que sí que lliura un subjecte pronominal ple fonèticament? S'hauria d'invocar, potser, un factor extragramatical en el sentit que la interpretació inacusativa anés associada necessàriament a una interpretació de focus sobre l'argument? No ho sembla pas: és perfectament bona, i només lliura la interpretació inacusativa, *En queden*, sense cap mena de focus argumental.²⁶

Mirem si per la via del cas, l'altra incògnita que ens queda, podem avançar una mica més. Si la interpretació inacusativa ve de la posició germana del verb i la inergativa de la posició d'Espec d'Sv, sembla que podríem apel·lar a la incompatibilitat de la primera posició amb el cas nominatiu que requeriria el *pro* de (17c). Ara, aquesta conclusió sembla forasse-

²⁶No sembla que atorgar als pronoms lèxics un estatus exclusiu i especial —el que fa Rigau (1987) en considerar-los quantificadors en posició A'— pugui ajudar-nos a aclarir els fets de (17). La raó és que aquí els pronoms lèxics es comporten igual que els SD nominals —(17a) és igual a (17a') i (17b) és igual a (17b').

nyada des del moment que a (17a) tenim frases inacusatives —en una de les interpretacions— amb un subjecte lèxic en nominatiu, aparentment. Si el recurs al cas nominatiu no serveix per explicar el contrast entre (17a/a') —amb les dues lectures— i (17c) —amb la lectura estativo-quantificacional exclusivament— i, a més, l'única manera plausible de comprovar el cas nominatiu a tot (17) ha de ser mitjançant una operació, l'elevació no manifesta a T dels trets de l'SD postverbal, que tanmateix també exigeixen els trets ϕ de V a T, resulta temptador mirar d'esbrinar què passaria si a les llengües d'Snul_{CC} es prescindís del cas nominatiu arreu. Atès que es tractaria d'una opció més econòmica en la mesura que prescindiríem d'un mecanisme, el de la comprovació de cas nominatiu, aparentment superflu, paga la pena de considerar-la

6.1. Sobre el caràcter espuri del cas nominatiu a les llengües d'Snul_{CC}

Ben mirat, l'eliminació del Cas nominatiu a les llengües d'Snul_{CC} és desitjable. Aparentment, el cas nominatiu és superflu en una llengua en què els trets ϕ [–interpretable] del verb finit elevat a T atrauran sempre els trets del subjecte postverbal, sigui un SD fonèticament realitzat o *pro*. En altres paraules, en una llengua d'Snul no cal el cas nominatiu mentre que a les llengües com l'anglès, el cas nominatiu és un recurs necessari a més del tret PPA (o tret D de T fort). Efectivament, és necessari perquè a les construccions amb un subjecte postverbal que és l'associat d'un expletiu pur (com ara *there*), l'única manera d'aconseguir que les derivacions corresponents convergeixin sistemàticament és assumint que l'expletiu consta només del tret categorial D i que l'associat, en canvi, va equipat amb trets ϕ i cas nominatiu —totes dues coses necessàriament.²⁷

Ara, sense expletiu i amb un verb elevat a T amb uns trets ϕ [–interpretable], el cas nominatiu seria sobrer ja que l'elevació dels trets formals del subjecte postverbal i, en definitiva, la concordança amb aquest subjecte queda garantida. A un nivell més conceptual, l'eliminació del cas nominatiu de les llengües d'Snul_{CC} també encaixa bé. Si el cas nominatiu és l'expressió d'una relació de concordança [Espec-nucli] —i la relació amb X d'un SD (amb els TF₁) a l'Espec d'X és equiparable a la relació [_XTF₁-X] en una ocurrència de relació de comprovació merament de trets (sense arrossegament)—, una concordança “real”, de trets ϕ morfològicament realitzats (*Venim nosaltres / pro*, *Vénen els nens / pro*, *Ho dius tu / pro*) pot considerar-se una implementació d'aquesta mateixa realització abstracta en el format més econòmic, a saber en el que comporta una comprovació merament de trets en una ocurrència d'adjunció al nucli, T, sense necessitat d'arrossegament de tota la categoria: [_T TF₁-T]. L'altre aspecte d'aquesta interpretació és que no violenta en absolut, sinó que reafirma la idea que un argument forma sempre una cadena no trivial amb el cap en una posició de comprovació amb un tret/-s [–interpretable] —en el cas que considerem, els trets ϕ de V— i el peu en una posició θ . Finalment, és de destacar que la mera elevació dels trets ϕ de l'SD aconsegueix de forma no manifesta el mateix efecte que el PPA: l'elevació de D/N²⁸ a T.²⁹ Especulativament, podria donar-se el cas que més que el PPA —en la formulació de Chomsky (1995)— el que fos obligatori fos la transmissió de la predicació al tram inflectiu. Doncs bé, aquesta transmissió s'aconsegueix tant en la configuració [_{ST} SD T] a què porta el PPA com en la configuració [_T TF_{D/N} T].

²⁷ Vegeu l'argumentació corresponent a Chomsky (1995:§ 4.5.3)

²⁸ Si el PPA ortodox equival al tret D de T fort, la versió propugnada aquí no hi equivaldria del tot ja que sobre la base de frases com *Passen coses*, *Falta cafè*, (vg. també l'anàlisi de (20a), (20c)) resulta perfectament argüible que el que esborra els trets de nombre (en aquests casos, la tercera persona és una *no persona*) del verb elevat al domini de comprovació és un *nom* (SN) i no un *determinant* (SD).

²⁹ O a una categoria inflectiva (de comprovació) superior a la d'ajuntament θ . Vg. nota 19.

Sense cas nominatiu, les frases *Qui queda* i *Na Maria queda* s'obtenen per trasllat directe de l'operador *qu / focus*. Aquest trasllat pot originar-se o bé en la posició d'Espec d'Sv, i aleshores la lectura és inergativa; o bé en la posició germana del verb i aleshores la lectura és inacusativa. La configuració d'operador-variable, o si es vol, la configuració operador-argument s'obtindria en dues passes: a la primera, i per elevació manifesta, s'obté l'operador; a la segona, i per elevació no manifesta a V-T dels trets ϕ de la còpia atrets pels trets ϕ [-interpretable] del verb a T, s'obté l'argument.

Interessantment, hi ha algunes dades, independents d'aquestes que ens ocupen, que recolzen l'eliminació del cas nominatiu de les llengües d'Snul. Les veurem després d'haver completat l'anàlisi de les frases de (17) i d'haver tractat en particular la qüestió de la interpretació de (17c).

6.2. Sobre la posició del subjecte nul (*pro*)

En vista de la conclusió de la secció anterior, als exemples de (17) no hi ha mai cas nominatiu. Vegem com procedirien les derivacions corresponents en l'estadi que ens interessa. A (17a/a') la doble interpretació s'obté segons quina sigui la posició θ de l'argument (*tu / la (na) Maria*): si ocupa l'Espec d'Sv, la interpretació és agentiva —en barceloní, com ja s'ha assenyalat, s'ha de recórrer a la forma pronominal *quedar-se* en aquest cas— i si ocupa la posició de complement de V, la interpretació és estativoquantificacional. Pel que fa al mecanisme de comprovació de trets, no hi ha d'haver cap problema: els trets ϕ de V atrauen de forma no manifesta els trets ϕ de l'argument tant si es troba en una posició com en l'altra.

Els casos de (17b/b') i (17c), en principi, han de ser anàlegs a (17a/a'); només que ara és *pro* —un conglomerat sense cas del tret categorial D i trets ϕ (persona, nombre, gènere)— qui ha de comprovar els trets ϕ de V a T.³⁰ Sorgeix, però, la diferència ja constatada: tant (17b/b') com (17c) tenen únicament la interpretació agentiva que aquí s'ha associat amb la posició d'Espec d'Sv. Vol dir això que *pro* només donaria derivacions convergents en aquesta posició? S'infereix que així és. Fixem-nos en el que podria passar en el cas que no es limités a aquesta posició. Una frase com *Els nens miren*, per exemple, que presenta un verb que no necessàriament porta el tret de cas acusatiu (i que pot lliurar per això una interpretació absoluta o intransitiva), hauria de ser ambigua i lliurar a banda de la interpretació absoluta que lliura, la interpretació de la frase *Els nens són mirats*,³¹ contràriament als fets. El problema que es crea si no es restringeix la distribució de *pro* és que no tindríem manera de saber si hi és o no hi és en una determinada derivació

Amb una paraula, un *pro*, integrat exclusivament per trets [+interpretable] des del punt de vista del sistema C-I, però buit fonèticament, ha de fer-se identificable de manera òptima. I això vol dir que s'ha d'identificar de manera inequívoca des del punt de vista de la interpretació i de manera local des del punt de vista de la relació de comprovació de trets que contrau i

³⁰És de destacar que aquestes dades no semblen explicades des dels enfocaments que consideren la flexió un argument (o un determinant si més no) —Ordóñez i Treviño (1999), Kato (1999), Anaganastopulou i Alexiadou (1998) etc. En efecte, sembla que tots predirien un comportament uniforme a tot (17). I és que la flexió no canvia per res a través dels diferents casos de (17).

³¹ En una forma més explícita, si *mirar* pot no assignar cas nominatiu i *pro* no té cas, a partir d'una numeració amb les peces *miren, pro, T* i *C* podria formar-se tant un Sv inergatiu, [_{Sv} *pro miren*], com d'un SV inacusatiu, [_{Sv} *miren pro*], i finalment tots dos convergirien. Resulta, però, que només la primera derivació convergiria correctament ja que *Miren* només lliura la interpretació inergativa. No pot lliurar l'altra, [_{Sv} *miren pro*], que equivaldria interpretativament a una passiva —*són mirats*— sense morfologia passiva. Com pot evitar-se que [_{Sv} *miren pro*] convergeixi? La idea que es proposa en el text principal és que el disseny del llenguatge ha de limitar *pro* a l'Espec d'Sv justament per la indeterminació a què altrament abocaria.

ahora l'identifica. Aquesta posició no és altra que la posició més alta dins del domini θ , i.e. la posició d'Espec d'Sv.

Resulta impossible examinar aquí totes les conseqüències d'aquest plantejament.³² Pel que fa a les que tindria sobre la manera de veure la relació que els clítics d'objecte (directe, indirecte, etc.) contrauen amb (l'element que ocupa) la posició θ corresponent, voldria apuntar, tanmateix, que conforme als dictats de l'HLF caldria diferenciar aquests clítics de la flexió pel simple fet que només els primers poden presentar-se en diferents posicions. En el marc de l'HLF això voldria dir que els clítics són peces lèxiques que entren en una numeració individualment.³³ Més encara, els clítics —i això també és incontrovertible— tenen cas morfològic. Donades aquestes característiques, els clítics com a peces lèxiques individuals amb cas, s'ajuntarien a les posicions θ pertinents. Així les coses, sembla que cal concloure que en el marc del *PM*, un clític no seria la parella d'un *pro*; o, el que és el mateix, que la relació de la flexió verbal amb l'argument subjecte no és la mateixa que la relació que estableix un clític amb la seva còpia en la posició θ . Si les línies d'aquest plantejament són correctes, el *PM* coincidiria amb la gramàtica tradicional en el sentit que posaria *pro* allà on la gramàtica tradicional posava un “subjecte el·líptic” i no posaria *pro* allà on la gramàtica tradicional no ha parlat mai d'objecte (directe, indirecte) *el·líptic*. Amb un exemple, a *L'hem vist* hi ha un *pro* que és el subjecte el·líptic i hi ha un objecte que és el clític i que no és el·líptic (ni *pro*).

Aquesta no equiparació de la relació flexió–subjecte amb la relació clític–objecte és desitjable conceptualment per les raons següents: a) Comporta l'estalvi de la relació de cas nominatiu que, com s'ha argüït, seria sobrera a les llengües d'Snul_{CC}; b) És conforme a l'esperit que guia el *PM*, on els trets morfològics dels ítems lèxics són els activadors de l'SC_{LH}. En aquest marc, i més donada l'HLF, és d'esperar que una morfologia flexiva X (flexió, p.ex.) i una morfologia flexiva Y (clítics, p.ex.) actuïn de manera diferent a la computació; i c) Finalment, permetria explicar per què els infants que adquireixen llengües d'Snul_{CC} assoleixen molt més ràpidament la gramàtica adulta del subjecte que la de l'objecte. En efecte, és un fet conegut que les gramàtiques infantils d'aquestes llengües són de seguida idèntiques a les adultes pel que fa a la flexió verbal i el subjecte (nul) mentre que pel que fa a l'objecte els infants passen per un període bastant més llarg d'objecte nul no adult (i.e. ometen els clítics)

6.3. Cas partitiu, concordança i cas nominatiu

³²La proposta sobre la distribució de *pro* comporta que les oracions inacusatives de subjecte nul (no partitiu) tenen *pro* a l'Espec d'Sv. No crec que això hagi de suposar necessàriament un problema. Em sembla, per contra, que paga la pena d'explorar la idea següent: els verbs lèxicament inacusatius poden inergativitzar-se a la sintaxi (mitjançant una elevació per substitució a l'Espec d'Sv). Aquesta possibilitat seria obligatòria quan l'argument és *pro*. Així les coses, es donaria compte del contrast claríssim en agentivitat que hi ha entre *Vénen* i *En vénen* —cf. *Vénen per veure't* vs. **En vénen per veure't*. Aparentment, els SD fonèticament realitzats (SN pelats exclosos) podrien aparèixer, en canvi, tant a l'Espec d'Sv com a la posició germana de V (vg. (17a/a')). De fet pot especular-se que, contràriament al que s'ha assumit anteriorment, els verbs *faltar* i *quedar* (en mallorquí) no són ambigus lèxicament sinó que el que passa simplement és que aquest procés d'inergativització sintàctica dona aquí uns resultats interpretatius més nítids. La raó d'aquesta més gran nitidesa podria residir en el significat lèxic dels verbs en qüestió. Així, si el *faltar* inacusatiu vol dir una cosa així com “no presència”, el *faltar* inergatiu voldria dir una cosa així com “no presència expressament, de manera controlada”. Que amb *quedar* en el català no mallorquí (o en espanyol) no sigui possible la inergativització sintàctica tindria l'explicació següent. La inergativització suposa una operació de trasllat que pot estalviar-se si es disposa d'una peça lèxica —el verb pronominal— que té inherentment la interpretació inergativa.

³³Aquest plantejament porta a tractar diferentment el “pro-drop” estàndard i els anomenats “dialectes italians” pel fet que aquests tenen clítics de subjecte. De fet s'esperaria que les diferències bàsiques entre aquests dos grups poguessin derivar-se satisfactòriament del fet que només els “dialectes italians” tenen clítics de subjecte.

Un dels punts controvertits de la teoria del cas partitiu de Belletti (1987) és que permet derivacions en què, com a manifestació de la possibilitat general de combinar un cas inherent i un cas estructural,³⁴ un SN [sic] marcat amb cas partitiu (inherent) pot rebre també cas nominatiu (estructural). Belletti (1987:3.2) mira d'esbrinar si aquesta conclusió és justificada empíricament. Amb aquest propòsit examina la distribució del cas capritxós (una ocurrència de cas inherent) en islandès. Pel mer fet que aquest cas capritxós (datiu) apareix en la mateixa posició en què normalment apareix el cas nominatiu o el cas acusatiu assignat en contextos d'MCE (per verbs com l'anglès *believe*) conclou que efectivament el cas estructural (nominatiu/acusatiu) se superposa al cas datiu. Que aquesta conclusió sigui prou motivada és més que discutible però, i més quan resulta que la presència del cas capritxós bloqueja la concordança de nombre del seu dipositari amb el verb, que en aquesta situació apareix en 3a persona del singular. Això mateix passa en finès amb el partitiu assignat per verbs inacusatius: un SN plural amb cas partitiu i en posició preverbal va seguit del verb en 3a persona del singular.

Francament, no veig que la incompatibilitat manifesta d'aquests casos inherents amb la concordança verbal pugui abonar la compatibilitat del cas inherent amb el cas estructural en un mateix nominal, i menys quan el cas nominatiu s'ha considerat (en el marc de la GGT) sempre coocorrent amb la concordança verbal (quan no s'ha vist la concordança mateixa com l'assignadora del cas nominatiu). En definitiva, sembla que la conclusió més plausible per a aquests casos és justament la contrària de la pretesa per Belletti, a saber, que un element no pot ser dipositari alhora de dos casos encara que un sigui inherent i l'altre estructural.

Passem ara, però, a veure els fets del català. Curiosament en català —deixem de banda el nordoccidental— la presència del partitiu no suposa la supressió de la concordança de nombre entre aquest argument en partitiu i el verb (*Vénen nens*, *En vénen* (, *de nens*) vs. **Ve nens*, **En ve* (, *de nens*)). Si hem de fer cas de la morfologia, en un marc on la concordança amb el verb és sinònim de cas nominatiu, hauríem de concloure que en català nominatiu i partitiu són compatibles, a diferència del que passa en finès i islandès.

Ara bé, aquesta conclusió —que significativament no es veuria justificada atenent els fets que ens ocuparan ara mateix— no és necessària en un marc en què la concordança no és *ipso facto* cas nominatiu. Si la concordança, com s'ha argüït aquí, fa sobrer el cas nominatiu a les llengües d'Snul, és possible encara l'afirmació que és impossible tenir un SN/SD amb dos casos, tal i com evidencien el finès i l'islandès. D'altra banda, una concordança que fa superflu el cas nominatiu ha de ser per força una concordança prou “forta”, com la de les llengües d'Snul_{cc}. Que en aquestes llengües la concordança és un mecanisme autosuficient que fa sobrer el cas nominatiu pot esgrimir-se sobre la base de construccions en què la concordança és “excessiva” —vg. la nota 6. En són una mostra les frases de (18)

- (18) a. De lingüistes n'hi anàvem quatre.
 b. I quants n'hi heu comparegut?

S'hi veu un argument “escindit”, present en el partitiu i en una flexió que no és la tercera persona del plural “esperada”. Que no es tracta d'una connivència entre un cas inherent (el partitiu) i un cas estructural (el nominatiu) sinó de la connivència del cas partitiu amb la concordança subjecte verb, ho demostraria la impossibilitat d'entendre el clític *mos* (forma mallorquina de 1a persona del plural amb sincretisme acusatiu/datiu) com a objecte directe (acusatiu amb el paper θ de tema) a (19):

³⁴ També Solà (1992:§ 3.3) defensa aquest supòsit.

(19) Mos n'hi han presentat cinc (, d'alumnes a l'examen).

En efecte, *mos* rep aquí la interpretació d'un datiu ètic. Si pogués ser interpretat com el tema del verb tindriem un argument escindit repartit entre el partitiu i l'acusatiu tal i com s'esperaria en la interpretació en què a (18) el que hi ha és la superposició de cas partitiu i nominatiu. Que aquesta interpretació no sigui viable,³⁵ per contra, s'avé perfectament amb la idea que és impossible que un argument vehiculi alhora un cas estructural i un cas inherent i amb l'assumpció que la relació de concordança entre la flexió i el subjecte no és una relació de cas mentre que sí que ho és la relació clíctic-objecte. El contrast entre (18) i (19), en definitiva, constitueix un argument a favor de l'absència de cas nominatiu³⁶ a les llengües d'Snul i de la consegüent diferenciació dels clítics i la flexió verbal, coses totes dues defensades aquí.³⁷

Hi ha encara un aspecte de la (in)compatibilitat del partitiu amb la concordança subjecte verb que no sembla que pugui deixar-se de banda. Es tracta dels conegudíssims fets de (20):

- (20) a. (Avui) *(n')han vingut molts.
 b. Molts *(n')han vingut.
 c. Quants *(n')han vingut. / MOLTS *(n')han vingut.

Certament, (20b), en el marc en què se situa Belletti, sembla que s'hauria d'interpretar com una mostra de la no compatibilitat del cas nominatiu i del partitiu i, doncs, com un contraexemple per a la seva teoria amb més força que no pas la que pugui exercir (20a) a favor. La asimetria ve determinada perquè en el marc clàssic l'assignació de cas nominatiu al subjecte preverbal és el cas normal mentre que l'assignació de cas nominatiu al subjecte postverbal és el cas especial (i problemàtic).

Com s'explica en un marc en què no hi ha cas nominatiu i on el subjecte preverbal és ajuntat directament a T (o a una altra categoria funcional) la distribució del clíctic *en* a (20)? Essencialment, la cosa aniria així: el clíctic *en* és categorialment un *nom* i no un determinant, a diferència dels clítics acusatius i datius. Ho suggereixen clarament els correlats dislocats d'un i dels altres, la prova de la substitució, etc.³⁸ Aquest clíctic nominal pot ajuntar-se directament

³⁵ Curiosament, és bona *Mos n'hi hem presentat cinc (, de titulars, a la càtedra)* que lliura necessàriament una interpretació reflexiva. Donada la impossibilitat, però, d'interpretar *mos* a (19) com l'argument tema del verb, crec que la bona formació d'aquesta frase reflexiva constitueix un argument, segurament nou, a favor de la visió de les oracions reflexives com a oracions sintàcticament intransitives en les quals no hi ha, doncs, cas acusatiu. Defensa aquesta posició Alsina (1996).

³⁶ L'eliminació del cas nominatiu a les llengües d'Snul_{cc} obre noves perspectives d'anàlisi per als subjectes "nominatius" en oracions d'infinitiu en aquestes llengües (cf. Fernández Lagunilla (1987), Piera (1987)).

³⁷ Com podrà comprovar el lector, Anagnostopoulou i Alexiadou (1998: § 6.2), en assimilar la relació de concordança-subjecte amb la de clíctic-objecte deixen sense poder resoldre l'assignació de cas nominatiu al subjecte. Curiosament comenten que en el cas del doblatge de clíctic (Generalització de Kayne) intervé un mecanisme extra que atorga cas a l'SD/SN però no treuen cap conseqüència del fet que no es conegui cap mecanisme comparable per al subjecte. La conclusió que jo en trauria és que aquesta és una prova més de la impossibilitat d'equiparar les relacions de concordança-subjecte i de clíctic-objecte. Noteu que interpretar que això suggereix que no hi ha cas nominatiu i mantenir l'equiparació de les relacions que es comenten seria incorrecte ja que l'equiparació en qüestió passa crucialment perquè ambdues relacions funcionin igual pel que fa al cas. A banda d'això, que no quedi clar com es comprova el cas del subjecte lèxic no és tan greu com que, pel fet que la concordança es consideri [+pronominal] i amb cas nominatiu, no es vegi com s'obté la interpretació d'argument d'un SD subjecte postverbal (lèxic o *pro*) i com es garanteix la concordança entre subjecte i verb en general.

³⁸ Dos exemples: (*D'*) **alumnes** ja no **n'**apareixen per aquí cf. ***Els alumnes** ja no **n'**apareixen; – *Que han aparegut més problemes?* – Sí, **n'**han aparegut més.

a la posició θ germana del verb; també podria ajuntar-se prèviament a un quantificador: [_V V [Q [en]]]. Deixant de banda la comprovació de trets interna a l'objecte sintàctic constituït pel quantificador i el nom, a continuació *en* comprova obertament el seu cas partitiu tot cliticitzant-se al verb (que pot ser transitiu o inacusatiu). En el cas que es tracti d'un verb inacusatiu, tindria lloc a continuació l'ajuntament a T —vg. però la nota 19— i la consegüent elevació del verb equipat amb els seus trets ϕ (atret pel tret V de T fort) i amb el clíctic sobrevingut. Els trets de nombre associats a Q i a la còpia del clíctic serien els encarregats de comprovar de forma no manifesta els trets ϕ de la flexió verbal. Aturant-nos aquí, tenim comprovat i esborrat el cas partitiu internament a l'SV i els trets ϕ del verb i el que s'obté és una oració de verb inacusatiu l'argument de la qual no és un SD.

A partir de gairebé la mateixa numeració que *dóna* (20a) —només que ara amb alguns trets més: *qu*/+focus i força a C, p.ex.—, una passa més donaria (20c). Podria suposar-se que MOLTS o *quants*, en tant que focus i element inherentment +*qu* respectivament, són els objectius actius de C amb un tret fort. Sigui com sigui, no hi hauria res misteriós a (20c). O més ben dit a (20c) no hi hauria res misteriós ni tan sols en el marc clàssic si (20b) fos bona. En el marc clàssic i amb la hipòtesi del subjecte intern, però, el fet que (20b) sigui dolenta no ha rebut cap explicació satisfactòria.

Vegem què passaria en un marc en què, segons que es defensa aquí, qualsevol SX preverbal no focalitzat seria a les llengües d'Snul_{CC} producte d'ajuntament directe a T. En un marc així, el problema de (20b) ha de residir a l'última operació d'ajuntament. Basti considerar que *N'han vingut* és perfecta. Per què, doncs, a l'estadi de la derivació en què s'ha assolit *n'han vingut* l'ajuntament de *molts* fa que la derivació s'estavelli. La raó podria ser tan simple com això: *molts* no troba en el nucli complex de T cap categoria parella, requisit aquest que seria imprescindible (i previ a qualsevol operació ulterior d'aparellament de trets) per a la interpretabilitat de tots aquells elements ajuntats a T que no són directament interpretables (un adjunt temporal, p.ex. és directament interpretable) perquè són rèpliques d'arguments intraoracionals. El que s'està dient en definitiva és que *molts* no és mai un *nom* i no sent-ho no pot convergir (ser interpretable) ajuntant-se a un nucli T que conté les categories de V, T i N(*en*) exclusivament.³⁹

7. Conclusions

Amb aquest article s'ha pretès demostrar que un enfocament veritablement minimista pot donar compte de les propietats que s'agrupen sota el rètol de "subjecte nul". La idea bàsica és que és el caràcter [–interpretable] dels trets ϕ de V el que desencadena la resta de propietats. És de notar que aquest plantejament és prou diferent de tots aquells que, o bé situant-se fora de l'HLF tracten la flexió verbal com una peça lèxica independent que entra a la derivació com un argument, o bé respectant l'HLF consideren la flexió [+pronominal] i l'habiliten, d'aquesta manera, per satisfer el PPA en la mateixa operació que eleva V a T per la força del tret V de T (Anaganastopoulou i Alexiadou (1998)) o per a la comprovació del cas nominatiu incorporat a la flexió [+pronominal], Pollock (1997). Cal fer notar que aquestes dues maneres de veure les coses no són compatibles amb la idea que en el domini θ hi pot haver una posició emplenada per un conjunt de trets ϕ i un tret categorial D (i.e. un *pro*). En la primera —la que

³⁹Curiosament, la idea bàsica per a l'explicació de (20) seria perfectament traslladable a l'enfoc clàssic —amb expletiu preverbal per al subjecte postverbal i subjecte preverbal obtingut per elevació del subjecte intern. En efecte, com que en aquest marc el PPA s'interpreta com a tret D de T fort, podria esgrimir-se que la pujada de *molts* a partir d'una configuració [V [Q [_{SN} en]] no satisfà el tret D perquè *molts* en aquesta configuració no és D.

no respecta l'HLF— no hi ha *pro* perquè és la flexió qui ocupa la posició θ ; i en la segona perquè no queda gens clar com s'obté la interpretació d'argument no ja per a *pro* sinó per a qualsevol SD subjecte θ (ni com es garanteix la concordança de verb i subjecte).

Contràriament a aquests enfocaments, els fets analitzats aquí (vg. (17) especialment) requereixen l'HLF i alhora *pro* —que pot aparèixer només com a Espec *d'Sv*— i constitueixen, doncs, proves empíriques al seu favor. En aquesta exploració minimalista, el cas nominatiu, en canvi, es revelaria com un cas espuri a les llengües d'Snul.

Referències

- Alexiadou, A.; Anaganastopoulou, E. (1996). “Symmetries, Asymmetries and the Role of Agreement”, *Glow Newsletter* 36, p.12-13.
- Alexiadou, A.; Anaganastopoulou, E. (1998). “Parametrizing AGR: Word Order, V-Movement and EPP-Checking”, *Natural Language and Linguistic Theory*, p. 491-540.
- Alsina, A. (1996). *The Role of Argument Structure in Grammar. Evidence from Romance*. CSLI, Stanford.
- Barbosa, P. (1997). “Subject Positions in the Null Subject Languages”, *Seminários de Linguística* 1, p. 39-63.
- Belletti, A. (1987). “Los inacusativos como asignadores de caso”, dins V. Demonte i M. Fernández (eds.) (1987). *Sintaxis de las lenguas románicas*. El Arquero, Madrid, p.167-232.
- Benedicto, E. (1993). “AGR, ϕ -features and V-movement: Identifying *pro*”, *University of Massachusetts Occasional Papers in Linguistics (UMOP)* 17, p.1-18.
- Bosque, I. (1996). “Por qué determinados sustantivos no son sustantivos determinados. Repaso y balance”, dins I. Bosque (ed.) (1996) *El sustantivo sin determinación. La ausencia de determinante en la lengua española*. Visor, Madrid, p.13-119.
- Cardinaletti, A. (1994). “Subject Positions”, *GenGenP* 2.1, p. 64-78.
- Cardinaletti, A. (1997). “Subjects and Clause Structure”, dins L. Haegeman, L. (ed.). *The New Comparative Syntax*. Longman, Londres, p. 33-63.
- Chomsky, N. (1995). *The Minimalist Program*. MIT Press, Mass.
- Chomsky, N. (1998). ‘Minimalist Inquiries: the Framework’. Ms.
- Donati, C.; Tomaselli, A. (1997). “La sintassi del soggetto nel quadro minimalista. Riflessioni su EPP e *pro-drop*”, *Lingua e Stile* 32, 2, p.223-245.
- Fernández Lagunilla, M. (1987). “Los infinitivos con sujetos léxicos en español”, dins V. Demonte i M. Fernández (eds.) (1987). *Sintaxis de las lenguas románicas*. El Arquero, Madrid, p.125-147.
- Kato, M.A. (1999). “Strong and Weak pronominals in the Null Subject Parameter”, *Probus* 11. 1, p.1-37.
- Kirsner, R.S. (1973). “Natural Focus and Agentive Interpretation: On the Semantics of Dutch Expletive *er*”, *Stanford Occasional Papers in Linguistics* 3, p.101-114.
- Levin, B.; Rappaport Hovav, M. (1995). *Unaccusativity. At the Syntax-Lexical Semantics Interface*. MIT Press, Mass.
- Longobardi, G. (1987). “Las oraciones copulativas en la teoría sintáctica actual”, dins V. Demonte i M. Fernández (eds.) (1987). *Sintaxis de las lenguas románicas*. El Arquero, Madrid, p. 233-251.
- Manzini, R.; Savoia, L.M. (1997). “Null subjects without *pro*”, *WPLUCL* 9, 1997, p. 303-313.
- Moro, A. (1997). *The Raising of Predicates. Predicative Noun Phrases and the Theory of Clause Structure*. Cambridge University Press, Cambridge.

- Nash, L.; Rouveret, A. (1996). "Functional heads and Proxies: an asymmetric set", *Glow Newsletter* 36, p. 50-51.
- Ordóñez, F.; Treviño, E. (1999). "Left dislocated subjects and the pro-drop parameter: A case study of Spanish", *Lingua* 107, p. 39-68.
- Picallo, C. (1998). "On the Extended Projection Principle and the Null Expletive Subject", *Probus* 10, p. 219-241.
- Piera, C. (1987). "Sobre la estructura de las cláusulas de infinitivo", dins V. Demonte i M. Fernández (eds.) (1987). *Sintaxis de las lenguas románicas*. El Arquero, Madrid, p.148-166.
- Platzack, C. (1994). "Null Subjects, Weak AGR and Syntactic Differences in Scandinavian", *WP in Scandinavian Syntax* 53, p. 85-106.
- Pollock, J.-Y. (1997). *Langage et Cognition. Introduction au programme minimaliste de la grammaire générative*. Presses Universitaires de France, Paris.
- Rigau, G. (1987). "Sobre el carácter cuantificador de los pronombres tónicos en catalán", dins V. Demonte i M. Fernández (eds.) (1987). *Sintaxis de las lenguas románicas*. El Arquero, Madrid, p. 390-407.
- Rizzi, L. (1982). *Issues in Italian Syntax*. Foris, Dordrecht.
- Rizzi, L. (1990). "Residual Verb Second and the Wh-criterion". *Technical Reports in Formal and Computational Linguistics*. Universitat de Ginebra. També dins A. Belletti i L. Rizzi (eds.) (1996). *Parameters and Functional Heads: Essays in Comparative Syntax*. Oxford University Press, Oxford, p. 63-90.
- Solà, J. (1992). *Agreement and Subjects*. Univeritat Autònoma de Barcelona. Tesi doctoral.
- Taraldsen, K.T. (1980). *On the Nominative Island Condition, Vacuous Application, and the that-trace filter*. Indiana University Linguistics Club.